

Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Věda–umění, dvě cesty k cíli

Domníváte se, že umění nemá s vědou vůbec nic společného? Že umění je vyjádřením abstraktní krásy, a pokud ji v díle nenacházíme, tak alespoň subjektivní pravdy, zatímco věda je oproti tomu něco objektivního, co poskytuje hmatatelné výsledky, které jsou důsledkem uplatnění intersubjektivní logiky? Někdy se může zdát takovéto tvrdé rozlišení umění a vědy vyhovující a funkční. Existuje ovšem řada významných myslitelů, kteří vytyčení demarikační čáry mezi uměním a vědou považují za problematické, až nesmyslné. Antický princip kalokagathia, spojení krásy a dobra, bývá v tradici klasických studií vykládán jako harmonie mysli a těla. V řeckých představách, které se přeneseně udržely až do novověku, se snoubila krása modelu světa s jeho racionální dokonalostí. Renesanční perspektiva je důsledkem fúze vědeckého poznání a umění. Zákon zlatého řezu, Fibonacciho posloupnost atd., jsou důkazem univerzálního řádu, který zasahuje jak matematiku a přírodní vědy, tak estetickou morfologii univerza.

Karl Popper, Paul Karl Feyerabend, Hans-Georg Gadamer, Nelson Goodman, Elliot Eisner, Gordon Graham a mnoho dalších potom poukazují na fakt, že věda stejně jako umění slouží především k poznávání světa. Alespoň tedy špičková věda a špičkové umění. Popper cituje Alberta Einsteina, který tvrdil, že: „Není žádná logická cesta vedoucí k těmto zákonům. Lze se jich dobrat jen intuicí založenou na čemsi, jako je intelektuální láska

Práce vybraných studentů magisterského studia oboru design vzniklé pod vedením finského designera Eero Kankainen z české firmy Aufeer Design v Mladé Boleslavi, která spolupracuje také s firmou Škoda Transportation v Plzni. Tématem studentských prací byl návrh vzhledu autonomního auta v neďaleké budoucnosti.

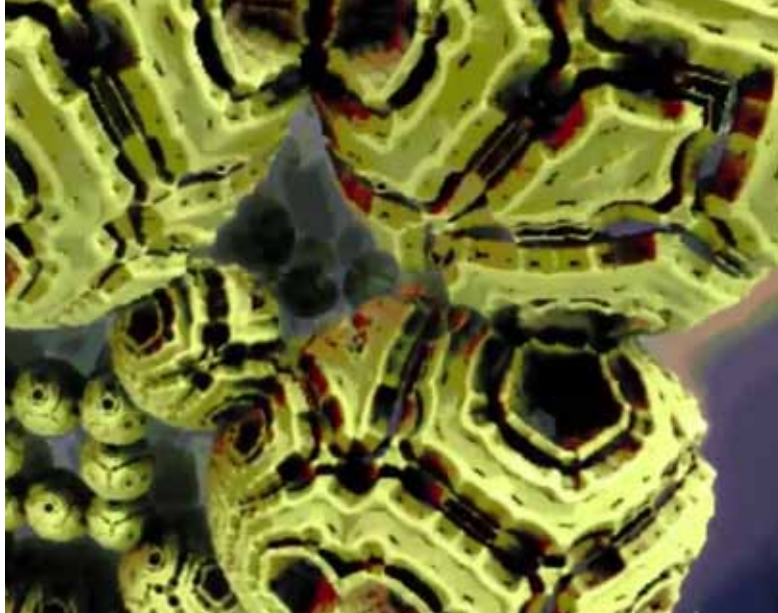
k předmětům zkušenosti.“ A Umberto Eco, odvolávaje se na Charlese Sanderse Peirce, k tomu dodává: „Mám-li podivný výsledek na poli fenoménů, které jsem dosud nestudoval, nemohu na tomto poli hledat pravidlo (kdyby tady pravidlo existovalo a já je neznal, pak by fenomén nebyl podivný). Musím jít a „unést“ pravidlo nebo si „vypůjčit“ pravidlo odjinud. Chcete-li, musím usuzovat na základě analogie.“ Popsaný postup nazývá abdukcí. Špičkový vědec, který přichází se zcela novou hypotézou, nebo umělec, který předkládá publiku průlomové dílo, jsou tvůrci nových metafor, jež nám zkvalitňují pobyt ve světě.

I přesto, že se nám zpočátku mohou zajídat. „Tvá malba, to je jako bys nám dával jíst koudel a pít petrolej, abychom plivali oheň,“ pronesl k Pablu Picassovi Georges Braque před obrazem Avignonské slečny.

Zásnuby vědy a umění představíme na několika příkladech. První z nich jsou díla z oblasti designu. V nich se účelně spojují aplikace matematiky, chemie a dalších disciplín prostřednictvím mechaniky, ergonomie a technologie s hledáním dokonalosti, harmonie a elegance. Za krásným výsledkem je skryta celá řada experimentů, v nichž se testuje jednak funkčnost a jednak estetické kvality díla. Design je zřejmě nejprotežovanějším potomkem vědy a umění.

Oproti tomu oblast, kde se umění blíží akčnímu nebo kritickému výzkumu v oblasti humanitních věd, můžeme přirovnat k enfant terrible. Jan Hendl v obecné charakteristice těchto typů výzkumů poznamenává: „Témata zkoumání jsou vztažena k praxi a mají emancipační charakter. Věda má za povinnost spolupracovat při řešení

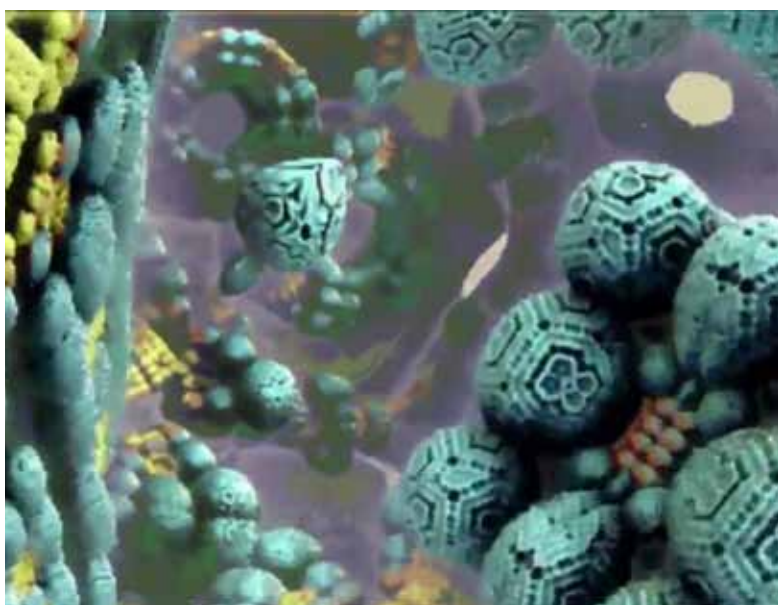
Práce Hidden world Marie Leličové reaguje na možnost využití unikátní technologie prezentace videoobrazu, takzvané Sphere projection, v planetáriu plzeňského centra vědy a vzdělávání Techmania Science Center. V projektu je základem videoobrazu princip fraktálů, nekonečného opakování tvaru v prostoru. Vizualně představuje pohled do mikrokosmu, který je ukryt v jakékoliv hmotě kolem nás.

sociálních a politických problémů a poukazovat přítomcoby ‚kritická věda‘ na stávající společenské problémy.“ Intervence umění do veřejného prostoru mají často za cíl otrávit našimi stereotypy a donutit nás k metareflexi sedé všednodennosti.

Posledním příkladem spojení vědy a umění je oblast vizualizace a propagace. Benoít Mandelbrot by se bez počítačové grafiky nikdy nepokochal vizuálem množiny objevené Pierrem Fatou. Vizualní metafory často zpřístupňují vědecké abstrakce. Ať již jde o množinu, nebo například o dějiny vědy.

Je tedy věda uměním a umění vědou? Zřejmě v každém z výroků je kousek pravdy. Několik průníků jsme se pokusili v rychlosti představit. Důslednější hledání toho společného je výzvou k cestě, po níž bude potřeba urazit ještě nemalý kus.

*Jindřich Lukavský
proděkan pro studijní a pedagogické záležitosti*

Pomník Charty 77 v Praze 6 od Martina Brůhy připomíná událost ze 6. ledna 1977, kdy Pavel Landovský vezl ve svém saabu Václava Havla, Ludvíka Vaculíka a desítky obálek s textem charty. V okamžiku, kdy setřáslí vozidlo STB, naházal Václav Havel část dopisů s texty pro signatáře Charty 77 do poštovní schránky.